

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Sprawozdanie za rok 2021
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Wiedza o społeczeństwie
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Termin egzaminu:</i>	11 maja 2021 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	17 września 2021 r.

Opracowanie

dr hab. Piotr Załęski (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Anna Rabiega (OKE we Wrocławiu)

Krzysztof Niwiński (OKE w Warszawie)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Andrzej Kaptur (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Pracownie ds. Analiz Wyników Egzaminacyjnych okręgowych komisji egzaminacyjnych

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie

Plac Europejski 3, 00-844 Warszawa

tel. 22 457 03 35, fax 22 457 03 45

e-mail: info@oke.waw.pl

www.oke.waw.pl

Spis treści

Opis arkusza maturalnego	4
Dane dotyczące populacji zdających	5
Przebieg egzaminu	6
Podstawowe dane statystyczne	7
Komentarz	17

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku 2021 egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie był przeprowadzany na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 16 grudnia 2020 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z wiedzy o społeczeństwie składał się z 30 zadań, spośród których 9 zadań zawierało dwie części, 1 zadanie – trzy części, a 1 zadanie – cztery części. Łącznie w arkuszu znalazło się zatem 44 polecenia. 12 poleceń było sformułowanych do zadań (lub ich części) zamkniętych (wyboru wielokrotnego, prawda/fałsz, na dobieranie). Treści każdego z bloków w nauczaniu WOS-u zostały uwzględnione, przy tym najwięcej zadań dotyczyło bloku *Polityka*, a najmniej – *Gospodarka*. Do każdego z zadań testowych dołączono materiał źródłowy.

Każde z zadań sprawdzało umiejętności w obszarze wymagań ogólnych: wykorzystanie i tworzenie informacji. 4 zadania (lub ich części) weryfikowały wyłącznie ten obszar, dwa obszary były sprawdzane przez 34 zadania (lub ich części), trzy obszary – przez 4 zadania (lub ich części), a cztery obszary – przez 1 część zadania. Wypracowania weryfikowały trzy lub pięć wymagań ogólnych. W związku z powyższym wybrano do każdego zadania jedno wymaganie ogólne realizowane w największym stopniu. Wykorzystanie i tworzenie informacji (I) to wymaganie, które spełniają we wskazanym stopniu zadania: 3., 4.1., 5.1., 6., 10., 12.4. i 30. (łącznie 18 punktów); Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów (II) – zadania: 1., 2., 5.2. i 9. (łącznie 4 punkty); Współdziałanie w sprawach publicznych (III) – zadanie 21. (2 punkty); Znajomość zasad i procedur demokracji (IV) – zadania: 7., 8., 11., 12.1., 12.2., 12.3., 13., 14.1., 14.2. i 15.3. (łącznie 10 punktów); Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej (V) – zadania: 4.2., 15.1., 15.2., 16., 17., 18.1., 18.2., 19., 20. i 24.1. (łącznie 12 punktów); Rozumienie zasad gospodarki rynkowej (VI – III etap) – zadanie 22.1. i 22.2. (łącznie 2 punkty); Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony (VI – IV etap, zakres podstawowy) – zadania 23. i 24.2. (łącznie 2 punkty); Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie (VI – IV etap, zakres rozszerzony) – zadania: 25., 26.1., 26.2., 27.1., 27.2., 28., 29.1. i 29.2. (łącznie 10 punktów).

Za rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać maksymalnie 60 punktów, w tym: 12 za zadania zamknięte, 36 za zadania otwarte (krótkiej odpowiedzi i z luką) oraz 12 za wypracowanie. Podczas rozwiązywania zadań można było korzystać z kalkulatora prostego.

¹ Załącznik nr 1 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz.U. poz.493, z późn. zm.).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających		3103
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	2782
	z techników	321
	ze szkół na wsi	64
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	448
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	804
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	1787
	ze szkół publicznych	2735
	ze szkół niepublicznych	368
	kobiety	1757
	mężczyźni	1346
	bez dysleksji rozwojowej	2680
	z dysleksją rozwojową	423

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 14 osób – laureatów i finalistów Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	33
	słabowidzący	4
	niewidomi	0
	słabosłyszący	4
	niesłyszący	4
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	1
	Ogółem	46

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu			11 maja 2021
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego			180 minut
Liczba szkół			436
Liczba zespołów egzaminatorów			6
Liczba egzaminatorów			98
Liczba obserwatorów ² (§ 8 ust. 1)			1
Liczba unieważnień ³	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ³ (art. 44zzz)			116

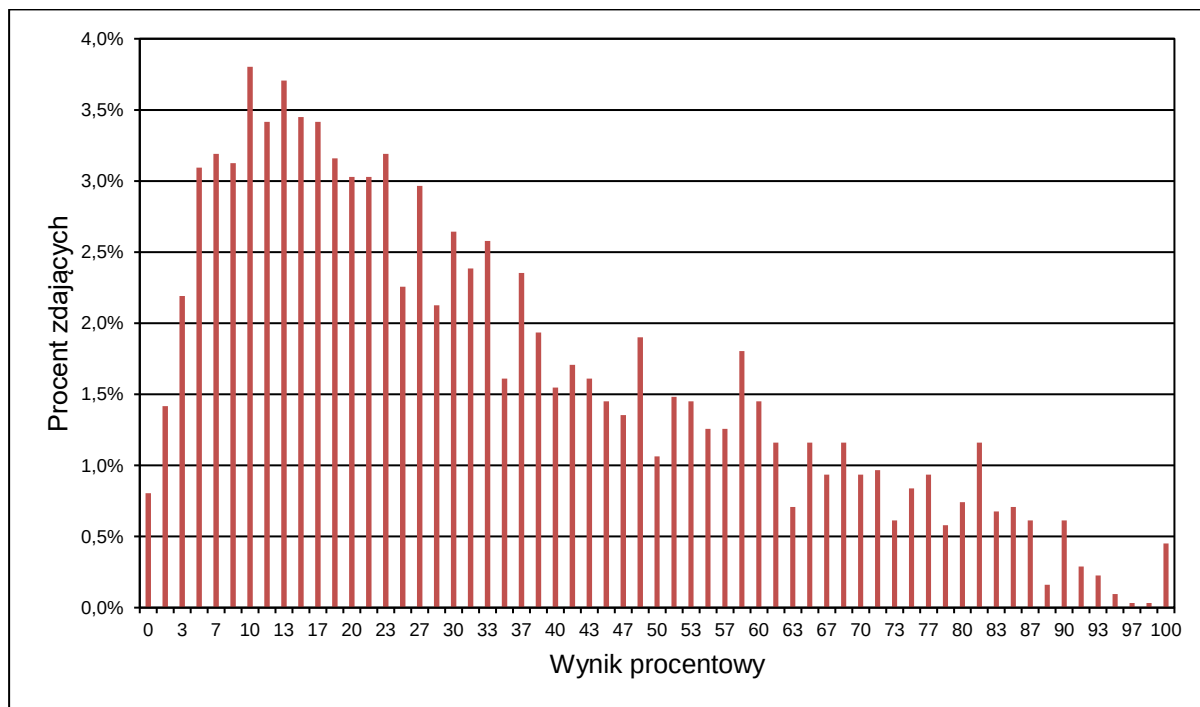
² Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego i egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2016 r., poz. 2223, ze zm.).

³ Na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2020 r. poz 1327, ze zm.).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	3103	0	100	28	10	34	24
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	2782	0	100	32	15	36	24
z techników	321	0	77	12	5	15	13

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania egzaminacyjne 2021			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	2. Socjalizacja i kontrola społeczna. Zdający: 2) opisuje przejawy kontroli społecznej w życiu codziennym. 3. Grupa społeczna. Zdający: 3) wyjaśnia znaczenie grup odniesienia pozytywnego i negatywnego w procesie socjalizacji.	68
2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	1. Życie zbiorowe i jego reguły. Zdający: 3) wyjaśnia, co to jest anomia, omawia jej przyczyny i skutki.	63
3.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	13. Opinia publiczna. Zdający: 3) odczytuje i interpretuje tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej.	34
4.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	6. Naród, ojczyzna i mniejszości narodowe. Zdający: 4) charakteryzuje mniejszości narodowe, etniczne i grupy imigrantów żyjące w Polsce (liczebność, historia, kultura, religia itp.) [...].	37
4.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	6. Naród, ojczyzna i mniejszości narodowe. Zdający: 4) charakteryzuje mniejszości narodowe, etniczne [...]; wymienia prawa, które im przysługują.	57
5.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	4. Struktura społeczna. Zdający: 3) podaje przykłady i wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej.	24
5.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	4. Struktura społeczna. Zdający: 1) opisuje strukturę klasowo-warstwową polskiego społeczeństwa [...]; 3) podaje przykłady i wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej; 5) charakteryzuje wybrane problemy życia społecznego w Polsce [...].	30
6.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 5) przedstawia zasady zakładania i funkcjonowania stowarzyszeń [...] w Polsce. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) [...] interpretuje proste przepisy prawne.	57

7.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 6) wyjaśnia, czym jest referendum [...]. 19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, Wielkiej Brytanii [...]. (III etap) 20. Integracja europejska. Zdający: 4) wskazuje na mapie członków Unii Europejskiej i uzasadnia swoją opinię na temat jej dalszej integracji [...].	32
8.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 1) wymienia podmioty społeczeństwa obywatelskiego. (III etap) 5. Udział obywateli w życiu publicznym. Zdający: 1) przedstawia główne podmioty życia publicznego (obywatele, zrzeszenia obywatelskie, [...]) instytucje publiczne [...]. (III etap) 16. Samorządy i ich znaczenie. Zdający: 1) uzasadnia potrzebę samorządności w państwie demokratycznym i podaje przykłady działania samorządów zawodowych [...].	59
9.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	2. Socjalizacja i kontrola społeczna. Zdający: 3) wyjaśnia na przykładach, w jaki sposób dochodzi do stygmatyzacji społecznej i jakie mogą być jej skutki. 4. Struktura społeczna. Zdający: 4) opisuje mechanizm i skutki społecznego wykluczenia [...].	67
10.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	18. Instytucja państwa. Zdający: 3) opisuje najważniejsze teorie genezy państwa (Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska).	50
11.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	22. Współczesna demokracja w Polsce i na świecie – problemy i zagrożenia. Zdający: 3) wyjaśnia, dlaczego tak wielu obywateli nie uczestniczy w życiu politycznym [...]. 36. Prawa człowieka. Zdający: 4) rozważa, odwołując się do historycznych [...] przykładów, dlaczego dochodzi do łamania praw człowieka na wielką skalę przez reżimy autorytarne. (III etap) 10. Państwo i władza demokratyczna. Zdający: 2) wskazuje różnice w sytuacji obywatela w ustroju demokratycznym, autorytarnym i totalitarnym.	33
12.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	17. Systemy partyjne. Zdający: 4) opisuje podstawowe zasady ordynacji większościowej i proporcjonalnej w powiązaniu z systemem dwupartyjnym i wielopartyjnym.	46
12.2.		15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji. 17. Systemy partyjne. Zdający: 4) opisuje podstawowe zasady ordynacji większościowej i proporcjonalnej w powiązaniu z systemem dwupartyjnym i wielopartyjnym; 6) analizuje argumenty na rzecz ordynacji większościowej i proporcjonalnej.	31

12.3.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji. 17. Systemy partyjne. Zdający: 4) opisuje podstawowe zasady ordynacji większościowej i proporcjonalnej w powiązaniu z systemem dwupartyjnym i wielopartyjnym. 25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 2) wyjaśnia różnice między ordynacjami wyborów parlamentarnych i prezydenckich w Polsce.	27
12.4.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji. (III etap) 12. System wyborczy i partyjny. Zdający: 1) wymienia partie polityczne obecne w Sejmie; wskazuje te, które należą do koalicji rządzącej, i te, które pozostają w opozycji. (II etap). Ojczyzna. Zdający: 2) wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski.	23
13.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	16. Polityka, ideologie, doktryny i programy polityczne. Zdający: 5) charakteryzuje najważniejsze współczesne doktryny polityczne (chrześcijańska demokracja, konserwatyzm, liberalizm, nacjonalizm, socjaldemokracja, socjalizm).	31
14.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych [...]; 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne [...] Szwajcarii, Włoch [...].	55
14.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.		25
15.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) określa główne kompetencje prezydenta w relacjach z parlamentem, rządem, władzą sądową, a także sposób sprawowania władzy w zakresie bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) [...] interpretuje proste przepisy prawne.	30
15.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 3) charakteryzuje główne fazy kształtowania się systemu demokratycznego. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) wymienia źródła prawa [...] (III etap) 11. Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna. Zdający: 1) wyjaśnia, co to znaczy, że konstytucja jest najwyższym aktem prawnym w Rzeczypospolitej Polskiej.	53
15.3.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 3) charakteryzuje główne fazy kształtowania się systemu demokratycznego. (III etap) 10. Państwo i władza demokratyczna. Zdający: 4) wskazuje najważniejsze tradycje demokracji (antyczna, europejska, amerykańska, polska).	39

16.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	20. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 1) wymienia i ilustruje przykładami funkcje władzy ustawodawczej. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 3) [...] interpretuje proste przepisy prawne.	26
17.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	28. Samorząd terytorialny w Polsce. Zdający: 1) omawia formy demokracji przedstawicielskiej i bezpośredniej w samorządach terytorialnych [...]. (III etap) 17. Gmina jako wspólnota mieszkańców. Zdający: 2) przedstawia sposób wybierania i działania władz gminy, w tym podejmowania decyzji w sprawie budżetu.	38
18.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	29. Prawo. Zdający: 2) rozpoznaje rodzaje prawa ([...] cywilne, karne, administracyjne). 30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 3) wskazuje gałęzie prawa i kodeksy, w których szukać należy odpowiednich przepisów. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 4) [...] wskazuje, w jakim kodeksie można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy.	59
18.2.		32. Prawo cywilne i rodzinne. Zdający: 2) stosuje w analizie przypadku podstawowe pojęcia i zasady prawa cywilnego (osoba fizyczna, osoba prawna, zdolność prawna a zdolność do czynności prawnych, odpowiedzialność cywilna). 35. Obywatel wobec prawa. Zdający: 1) odnajduje w odpowiednim akcie prawnym przepis dotyczący wybranego kazusu prawnego i interpretuje go.	48
19.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	34. Prawo administracyjne. Zdający: 1) odróżnia akty administracyjne od innego rodzaju dokumentów [...]. 35. Obywatel wobec prawa. Zdający: 2) wskazuje, do jakich instytucji i osób można się zwrócić o pomoc prawną w konkretnych sytuacjach.	33
20.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	27. Organy kontroli państwowej, ochrony prawa i zaufania publicznego. Zdający: 2) przedstawia uprawnienia i sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich. 31. Sądy i Trybunały. Zdający: 3) przedstawia strukturę sądownictwa w Polsce i wyjaśnia, jaką rolę odgrywają w niej Sąd Najwyższy [...].	31
21.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	33. Prawo karne. Zdający: 3) przedstawia [...] prawa przysługujące ofierze, oskarżonemu i świadkowi. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający: 6) przedstawia uczestników i przebieg procesu sądowego: cywilnego i karnego [...]. (III etap) 15. Władza sądownicza. Zdający:	47

		1) przedstawia organy władzy sądowniczej, zasady, wedle których działają sądy (niezawisłość, dwuinstancyjność) i przykłady spraw, którymi się zajmują.	
22.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (III etap) VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej.	(III etap) 27. Gospodarka w skali państwa. Zdający: 3) przedstawia główne rodzaje podatków w Polsce (PIT, VAT, CIT) [...]. (III etap) 28. Przedsiębiorstwo i działalność gospodarcza. Zdający: 1) wyjaśnia, na czym polega prowadzenie indywidualnej działalności gospodarczej.	44
22.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. (III etap) VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej.	(IV etap z.p.) 4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Zdający: 3) wyjaśnia, jakie możliwości zarabiania mają młodzi ludzie, jakie umowy mogą zawierać i jakie są zasady opodatkowania ich dochodów. (III etap) 24. Gospodarka rynkowa. Zdający: 1) przedstawia podmioty gospodarcze (gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa, państwo) i związki między nimi. (III etap) 28. Przedsiębiorstwo i działalność gospodarcza. Zdający: 2) przedstawia główne prawa i obowiązki pracownika; wyjaśnia, czemu służą ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.	23
23.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	36. Prawa człowieka. Zdający: 3) rozróżnia prawa i wolności osobiste, polityczne oraz ekonomiczne, społeczne i kulturalne [...]. 37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Zdający: 1) przedstawia prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej [...].	49
24.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	34. Prawo administracyjne. Zdający: 3) wyjaśnia, jak odwołać się od decyzji i postanowień organów administracyjnych (odwołanie, zażalenie, skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego, skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego). 35. Obywatel wobec prawa. Zdający: 1) odnajduje w odpowiednim akcie prawnym przepis dotyczący wybranego kazusu prawnego i interpretuje go. (IV etap z.p.) 6. Ochrona praw i wolności. Zdający: 1) przedstawia główne środki ochrony praw i wolności w Polsce.	35
24.2.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	38. Światowy i europejski system ochrony praw człowieka. Zdający: 3) charakteryzuje systemy ochrony praw człowieka w ramach Rady Europy [...]. 43. Integracja europejska. Zdający: 4) przedstawia cele, genezę i zasady działania Rady Europy; ocenia jej rolę we współczesnej Europie. (IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający: 3) podaje najważniejsze postanowienia [...] Europejskiej Konwencji Praw Człowieka [...]. (IV etap z.p.) 6. Ochrona praw i wolności. Zdający:	35

		3) uzasadnia znaczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.	
25.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 3) charakteryzuje krótko działanie następujących organizacji: [...] IMF (Międzynarodowy Fundusz Walutowy), IBRD (Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju) [...].	16
26.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 2) opisuje cele i metody działania ONZ oraz kompetencje jej organów (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa [...]). 44. Europa wśród światowych mocarstw. Zdający: 2) przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw i mocarstw regionalnych dla ładu światowego.	32
26.2.		44. Europa wśród światowych mocarstw. Zdający: 1) rozróżnia typy łądów światowych (jedno-, dwu- i wielobiegunowy), odwołując się do historii XX i XXI w.	20
27.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 1) charakteryzuje przemiany, jakie nastąpiły w Europie [...] po upadku komunizmu; 4) wyjaśnia, jak powstało NATO, jakie są jego cele [...]. (III etap) 20. Integracja europejska. Zdający: 4) wskazuje na mapie członków Unii Europejskiej [...].	21
27.2.		42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający: 1) charakteryzuje przemiany, jakie nastąpiły w Europie [...] po upadku komunizmu. (III etap) 22. Współpraca i konflikty międzynarodowe. Zdający: 1) wskazuje na mapie miejsca najpoważniejszych konfliktów międzynarodowych; omawia przebieg i próby rozwiązania jednego z nich.	10
28.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	43. Integracja europejska. Zdający: 2) charakteryzuje sposób powoływania, działania i najważniejsze kompetencje instytucji Unii Europejskiej (Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Komisja Europejska, Rada Europejska, Trybunał Sprawiedliwości, Europejski Trybunał Obrachunkowy, Europejski Bank Centralny); 3) wyjaśnia, jak tworzone jest prawo unijne [...].	18
29.1.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. (IV etap z.r.) VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający: 5) wskazuje i wyjaśnia przyczyny konfliktów zbrojnych we współczesnym świecie; 8) przedstawia inicjatywy na rzecz pokoju, demokracji i praw człowieka (w tym działania laureatów Pokojowej Nagrody Nobla). (III etap) 22. Współpraca i konflikty międzynarodowe. Zdający:	27

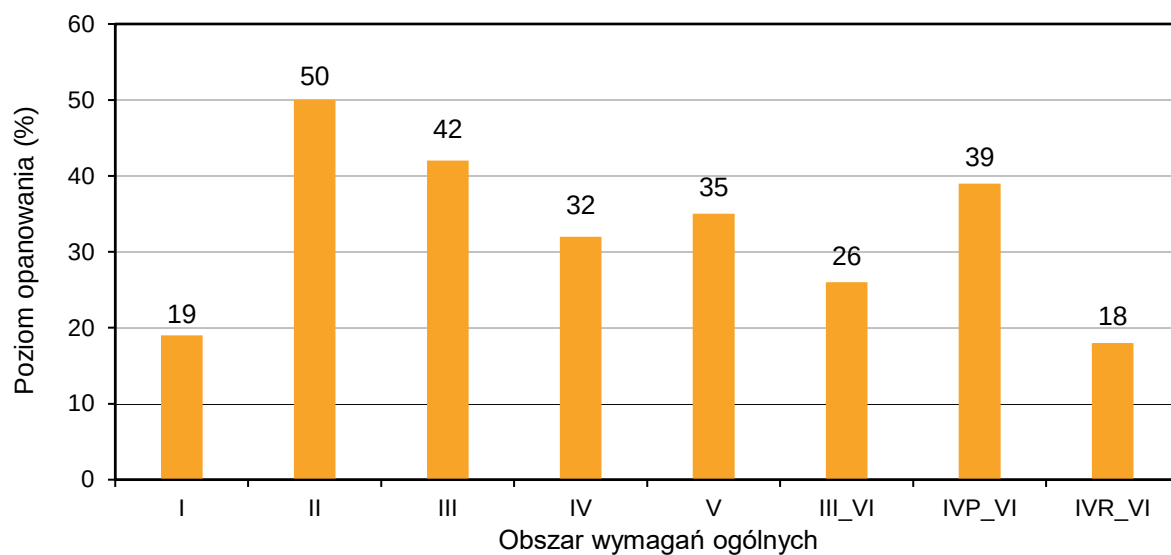
		1) wskazuje na mapie miejsca najpoważniejszych konfliktów międzynarodowych; omawia przebieg i próby rozwiązania jednego z nich.	
29.2.		40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający: 2) charakteryzuje na przykładach najczęściej stosowane metody rozwiązywania sporów między państwami. (III etap) 1. Podstawowe umiejętności życia w grupie. Zdający: 3) przedstawia [...] podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie i między grupami.	42
30.	Temat 1	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. III. Współdziałanie w sprawach publicznych. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. (IV etap z.p.) VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony. 12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający: 1) wymienia podmioty społeczeństwa obywatelskiego; 3) opisuje formy aktywności obywateli w ramach społeczności lokalnej, regionu [...]. 15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający: 5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji; 6) wyjaśnia, czym jest referendum; rozważa, jak we współczesnym państwie można realizować inne formy demokracji bezpośredniej. 28. Samorząd terytorialny w Polsce. Zdający: 1) omawia formy demokracji przedstawicielskiej i bezpośredniej w samorządach terytorialnych; opisuje instytucję referendum lokalnego. (IV etap z.p.) 1. Młody obywatel w urzędzie. Zdający: 3) podaje formalne warunki, jakie spełnić musi obywatel, by wziąć udział w wyborach. (IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający: 2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka [...]. (III etap) 5. Udział obywateli w życiu publicznym. Zdający: 1) przedstawia główne podmioty życia publicznego (obywatele, zrzeszenia obywatelskie [...] władza, instytucje publiczne, biznes itp.) i pokazuje, jak współdziałają [...] one ze sobą w życiu publicznym; 4) wyjaśnia, podając przykłady, jak obywatele mogą wpływać na decyzje władz na poziomie lokalnym [...]. (III etap) 7. Wyborcy i wybory. Zdający: 1) przedstawia argumenty przemawiające za udziałem w wyborach lokalnych [...]; 2) wymienia zasady demokratycznych wyborów [...]. (III etap) 16. Samorządy i ich znaczenie. Zdający: 1) uzasadnia potrzebę samorządności w państwie demokratycznym i podaje przykłady działania [...] samorządów mieszkańców. (III etap) 17. Gmina jako wspólnota mieszkańców. Zdający: 2) przedstawia sposób wybierania i działania władz gminy [...]. (III etap) 18. Samorząd powiatowy i wojewódzki. Zdający: 1) przedstawia sposób wybierania samorządu powiatowego i wojewódzkiego oraz ich przykładowe zadania.	16

Temat 2	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych [...]; 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji [...]; 3) przedstawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej i politycznej; wskazuje, kto im podlega. 20. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 1) wymienia i ilustruje przykładami funkcje władzy ustawodawczej; 2) zarysowuje główne funkcje izby wyższej i niższej parlamentów w wybranych państwach (w Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych, Niemczech) [...]; 5) opisuje mechanizm tworzenia koalicji rządowej; wyjaśnia rolę opozycji w pracy parlamentu. 21. Władza wykonawcza w państwie demokratycznym. Zdający: 1) wyjaśnia, jaką rolę we współczesnych państwach może pełnić głowa państwa; podaje przykłady urzędujących głów państw (monarchów i prezydentów); 2) charakteryzuje kompetencje rządu w państwie demokratycznym i relacje między rządem a głową państwa.	
Temat 3	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	23. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 4) przedstawia procedurę zmiany Konstytucji. 24. Parlament Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) wymienia kompetencje Sejmu i Senatu w państwie [...]; 3) podaje przykłady stosowania w procedurze legislacyjnej polskiego parlamentu większości zwykłej, bezwzględnej i kwalifikowanej; 4) wyjaśnia szczególny charakter procedury uchwalania ustawy budżetowej. 25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) określa główne kompetencje prezydenta w relacjach z parlamentem [...]. 30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający: 1) opisuje źródła prawa w Polsce oraz hierarchię aktów prawnych. (III etap) 13. Władza ustawodawcza w Polsce. Zdający: 1) przedstawia zadania i zasady funkcjonowania polskiego parlamentu, w tym sposób tworzenia ustaw.	

WYKRES 2.

POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH

(WEDŁUG ZADAŃ SPEŁNIAJĄCYCH DANE WYMAGANIE W NAJWIĘKSZYM STOPNIU)

Komentarz

Analiza jakościowa zadań

Poziom rozwiązywalności zadań zależał od wymagania ogólnego, którego opanowanie w głównym stopniu sprawdzało dane zadanie. Poziomy te liczone dla wszystkich zadań z zakresu poszczególnych wymagań mieściły się w przedziale 18–50%. Rozpiętość tak liczonych średnich wyników wzrosła zatem w stosunku do zeszłego roku o 10 punktów procentowych (wówczas przedział wyniósł 19–41%).

Najslabsze rezultaty (poziom wykonania 18%) miały zadania (lub części zadań) sprawdzające wiedzę i umiejętności z zakresu z VI wymagania ogólnego na IV etapie edukacyjnym w zakresie rozszerzonym (Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie). Rezultat zadań z zakresu tego wymagania znacznie spadł w porównaniu do zeszłego roku (o 14 punktów procentowych) i osiągnął jedną ze słabszych wartości w dotychczasowych maturach (najlepsza wyniosła 14%). Na podobnym poziomie maturzyści rozwiązyli zadania z zakresu I wymagania ogólnego (Wykorzystanie i tworzenie informacji) – ich poziom wykonania, podobnie jak w poprzednich dwóch latach, wyniósł 19%. W przypadku tego wymagania zasadne jest dokonanie rozróżnienia między zadaniem sprawdzającym umiejętność tworzenia informacji (wypracowanie; poziom wykonania – 13%, w poprzednich latach 10–18%) a zadaniami wymagającymi nade wszystko korzystania z informacji (średni poziom wykonania był wyższy niż średni rezultat całego arkusza, ale wyniósł tylko 32%, co oznacza spadek o 3 punkty procentowe w stosunku do poprzedniego roku i aż o 12 punktów procentowych w stosunku do matury z 2019 roku). Nieco niższy niż średni rezultat z arkusza był wynik zadań z zakresu VI wymagania ogólnego na III etapie edukacyjnym (Rozumienie zasad gospodarki rynkowej) – wyniósł on 26% (w poprzednich latach mieścił się w przedziale 10–32%).

Rezultaty rozwiązywalności zadań (lub części zadań) z zakresu pozostałych wymagań były wyższe niż średni wynik dla całego arkusza. W tej kategorii najslabiej rozwiązano zadania z zakresu IV wymagania ogólnego (Znajomość zasad i procedur demokracji) – ich poziom wykonania 32% nie odbiegał jednak znacznie od tego z lat poprzednich (29–34%). Porównywalny z poprzednim rokiem był też średni wynik zadań z zakresu V wymagania ogólnego (Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej) – wyniósł on 35% i był najlepszy dla tego wymagania w dotychczasowych maturach (w 2020 r. – 33%, choć trzeba zauważyć, że wcześniej mieścił się on w przedziale 22–28%). Kolejny średni rezultat zanotowano w zadaniach dotyczących VI wymagania ogólnego na IV etapie edukacyjnym w zakresie podstawowym (Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony) – tu poziom wykonania był prawie tożsamy z ubiegłorocznym i wyniósł 39% (w poprzednich latach w przedziale 24–56%). Najlepszy w dotychczasowych maturach był z kolei rezultat zadania z zakresu III wymagania ogólnego (Współdziałanie w sprawach publicznych) – rozwiązywalność na poziomie 42% oznaczała wzrost o 12 punktów procentowych w stosunku do roku poprzedniego (w poprzednich latach w przedziale 19–40%). Najwyższa (50%) – podobnie jak w poprzednim roku – była rozwiązywalność zadań sprawdzających umiejętności typowe dla II wymagania ogólnego (Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów), przy tym była ona wyższa niż w 2020 roku o 9 punktów procentowych i zbliżyła się do najlepszych w tym zakresie rezultatów z matur z lat 2017 i 2018 (wówczas 52%).

Zwraca uwagę większa niż w zeszłym roku korelacja między poziomem wykonania zadań a etapem (III–IV) i zakresem edukacyjnym (zakres podstawowy i rozszerzony IV etapu), do którego w największym stopniu zadania nawiązywały. Najbardziej widać to w przypadku średniego rezultatu zadań dotyczących VI wymagania ogólnego (39% – zakres podstawowy IV etapu; 26% – III etap i 18% – zakres rozszerzony IV etapu). Nie oznacza to sytuacji, w której zadania z zakresu ponadgimnazjalnej edukacji rozszerzonej zawsze wypadały słabo – problematykę poruszaną wyłącznie w tym etapie i zakresie edukacyjnym sprawdzały bowiem także zadania, które okazały się umiarkowanie trudne (np. zad. 1. i 2.) czy rozwiązane na poziomie ponad 15 punktów procentowych wyższym niż średnia z całego arkusza (np. zad. 10. i 14.1.).

Najłatwiejsze okazały się zadania z zakresu tematyki prawnej (9 zadań za 11 punktów; zadania: 6., 18.1., 18.2., 19., 20., 21., 23., 24.1. i 24.2.), przy tym ich średni poziom wykonania był najwyższy spośród dotychczasowych matur i o 9 punktów procentowych wyższy niż w zeszłym roku. Wyniósł on 43%, a rezultaty zadań mieściły się w przedziale 31–59%. Był to zatem blok, z którego żadne zadanie nie okazało się bardzo trudne, a dwa z nich były dla zdających umiarkowanie trudne.

Kolejnymi w skali trudności były zadania z problematyki socjologicznej (10 zadań za 10 punktów; zadania: 1., 2., 3., 4.1., 4.2., 5.1., 5.2., 8., 9., 29.2.), których średni poziom wykonania wyniósł 42%. Ten rezultat był o 2 punkty procentowe niższy niż w roku ubiegłym. Warto podkreślić także dość znaczącą rozpiętość wyników tych zadań w analizowanej maturze – wyniosła ona 24–68%. Wśród zadań z tego bloku pięć okazało się umiarkowanie trudnych, a pięć trudnych.

Tegoroczne wyniki zadań z zakresu tematyki politycznej (15 zadań za 16 punktów; zadania: 7., 10., 11., 12.1., 12.2., 12.3., 12.4, 13., 14.1., 14.2., 15.1., 15.2.15.3., 16. i 17.) były o 1 punkt procentowy niższe niż w zeszłym roku – poziom ich wykonania wyniósł 35%, a ich rezultaty mieściły się w przedziale 23–53%. Zwraca uwagę, że ani jedno zadanie z tego bloku nie okazało się dla maturzystów bardzo trudne (12 trudnych i 3 umiarkowanie trudnych).

Ponownie nie najgorzej wypadły zadania z problematyki gospodarczej (2 zadania za 2 punkty: 22.1. i 22.2.) – poziom ich wykonania wyniósł 33% i taki sam jak w roku ubiegłym i o 10 punktów procentowych wyższy niż średnia ze wszystkich zadań maturalnych z tego bloku w latach 2015–2019. Oba zadania z tego bloku okazały się dla zdających trudne.

Najśłabszy rezultat (20%) osiągnięto w zadaniach z problematyki stosunków międzynarodowych (7 zadań za 9 punktów; zadania: 25., 26.1., 26.2., 27.1., 27.2., 28. i 29.1.; przedział poziomu wykonania 7–25%). Oznacza to drastyczny spadek w stosunku do zeszłego roku – o 17 punktów procentowych. Jednak w stosunku do średniej z lat 2015–2019 spadek ten nie razi – wyniósł on bowiem 3 punkty procentowe (a zatem w przypadku tego bloku to wyniki z zeszłego roku były wyjątkowo wysokie). Zwraca uwagę, że aż trzy zadania z tej tematyki należy zakwalifikować jako zadania bardzo trudne. Zatem stanowiły one większość zadań bardzo trudnych.

Zauważone w zeszłym roku spłaszczenie rezultatów zadań z poszczególnych bloków (w postaci różnicy między wynikami zadań z bloku najtrudniejszego i najłatwiejszego) było tylko wyjątkiem. W tym roku różnica ta wyniosła 23 punkty procentowe – była więc aż o 12

punktów procentowych wyższa niż w roku ubiegłym, ale tylko o 1 punkt procentowy wyższa niż średnia taka różnica z lat 2015–2019.

Należy podkreślić, że mamy do czynienia z generalnymi prawidłowościami między rodzajami bądź formami zadań a ich średnimi wynikami. Jak co roku, najtrudniejszy typ zadania stanowi wypracowanie (poziom wykonania 16%; o 1 punkt procentowy wyżej niż w zeszłym roku i o 2 punkty procentowy wyżej niż średnia z lat 2015–2019). Także jak zwykle, najłatwiejsze dla zdających okazały się zadania zamknięte (12 zadań za 12 punktów) – ich średni poziom wykonania wyniósł w tym roku 38% (a zatem był o 2 punkty procentowe niższy niż w zeszłym roku i o 1 punkt procentowy niższy niż średnia dla wszystkich tych zadań w maturach z lat 2015–2019).

Średnie rezultaty zadań KO i z luką wyniosły w tym roku 29%, a zatem były niższe niż w zeszłym roku o 2 punkty procentowe i wyższe o 1 punkt procentowy niż średnia dla wszystkich takich zadań w latach 2015–2019. Bardziej interesujący jest jednak brak dotychczasowej prawidłowości w różnicach rezultatów tych zadań w zależności od typu oczekiwanej odpowiedzi. Zadania wymagające podania nazw (zadania z luką i krótkiej odpowiedzi „zamknięte”; 12 zadań za 15 punktów) zostały rozwiązane na poziomie 29% – o 3 punkty procentowe wyższym niż w zeszłym roku i niż średnia dla tego typu zadań w dotychczasowych maturach. Z kolei średni rezultat zadań KO wymagających nieco dłuższej wypowiedzi (np. wyjaśnienia czy uzasadnienia), a zatem takich, dla których w zasadach oceniania podano przykładową odpowiedź (zadania krótkiej odpowiedzi „otwarte”; 19 zadań za 21 punktów), wyniósł także 29%, a więc był o 6 punktów procentowych niższy niż w ubiegłym roku i o 3 punkty procentowe niższy niż średnia dla wszystkich tego typu zadań z lat 2015–2019. Warto podkreślić, że trzy zadania bardzo trudne (poza wypracowaniem) to zadania KO tego typu. Te wyliczenia nie negują oczywiście faktu, że największą bolączką maturzystów były zadania wymagające do rozwiązania ścisłej wiedzy przedmiotowej, jednak w coraz większym stopniu spada także średni poziom innych kompetencji maturzystów. Współgra to również z zauważonym wyżej spadkiem rezultatów zadań innych niż wypracowanie a odnoszących się nade wszystko do I wymagania ogólnego.

Oczywiście, trzeba wyraźnie zaznaczyć, że forma czy typ zadania nie zawsze mają przełożenie na jego rezultat – jedno z zadań zamkniętych okazało się bowiem bardzo trudne, natomiast wśród zadań umiarkowanie trudnych znalazły się cztery zadania krótkiej odpowiedzi, w tym jedno wymagające podania nazwy. W analizowanej maturze rozpiętości rezultatów wskazanych wyżej kategorii zadań wyniosły: 18–67% (zadania zamknięte), 16–59% (zadania KO i z luką wymagające podania nazw) oraz 10–68% (pozostałe zadania KO).

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej

Nie było w tym roku w arkuszu zadań, które okazałyby się łatwe bądź bardzo łatwe dla zdających. Dziesięć zadań było umiarkowanie trudnych. Najłatwiejsze z nich okazało się zadanie 9. (w którym należało rozpoznać ageizm) – jego poziom wykonania wyniósł 67%. Pozostałe zadania z tego zbioru to zadania: 2. (w którym należało rozpoznać anomię; poziom wykonania – 63%) zadanie 8 (w którym trzeba było wybrać podmiot będący instytucją samorządu zawodowego; poziom wykonania – 59%), zadanie na dobieranie wymagające przyporządkowania do opisów właściwych nazw koncepcji genezy państwa (zadanie 10.;

poziom wykonania – 50%), i zadanie WW, w którym należało rozpoznać, że przytoczone charakterystyczne przepisy prawne pochodzą z konstytucji Szwajcarii (zadanie 14.1.; poziom wykonania – 55%).

Pięć zadań umiarkowanie trudnych było zadaniami krótkiej odpowiedzi. Trzy zadania z tej kategorii były zadaniami wymagającymi nieco dłuższej wypowiedzi, przy tym jedno z nich dotyczyło problematyki prawnej, a dwa – socjologicznej. Najłatwiejsze (poziom wykonania – 68%) okazało się zadanie 1., w którym należało na podstawie tekstu rozpoznać postawę konformistyczną oraz podać jej pozytywny i negatywny skutek. Natomiast ponad połowa zdających uzyskała punkt za wyjaśnienie różnicy między mniejszością narodową i etniczną w prawodawstwie naszego państwa (zadanie 4.2.) oraz za porównanie kwestii zakładania i członkostwa w stowarzyszeniach na podstawie przytoczonych przepisów prawnych (zadanie 6.). Jedno z zadań KO z tej kategorii (zadanie 18.1.) było zadaniem wymagającym podania nazwy właściwego kodeksu – na podstawie charakterystycznych przepisów prawnych nazwę *Kodeks cywilny* wpisało 59% zdających. W zadaniu 15.2. rok 1997 jako rok utraty w polskim porządku prawnym mocy obowiązującej przez małą konstytucję z 1992 roku zdołało wpisać 53% maturzystów (a zatem 47% albo nie miało wiedzy na temat roku uchwalenia i wejścia w życie obowiązującej ustawy zasadniczej, albo nie skojarzyło właściwie skutków tego wydarzenia).

Ten zbiór uzupełnić należy zadaniami relatywnie łatwymi dla zdających, których poziom wykonania był wyższy niż średni rezultat arkusza o ponad 10 punktów procentowych, a mieścił się w kategorii zadań trudnych. Do tej kategorii zalicza się zadanie 12.1, w którym należało podać nazwę typu systemu wyborczego (poziom wykonania 46%), zadanie 21 (poziom wykonania 47%), w którym zdający mieli za zadanie uzupełnić fragment pisma procesowego, zadanie na dobieranie wymagające przyporządkowania właściwych przepisów prawnych jako egzemplifikacji praw i wolności człowieka z podanych kategorii (zadanie 23.; poziom wykonania 49%) oraz zadanie 18.2. (poziom wykonania – 48%), w którym należało wskazać, czy podane zdania są prawdziwe i uzasadnić swój wybór, odwołując się do przytoczonych przepisów prawnych *Kodeksu cywilnego*.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej

Poza wypracowaniem, trzy zadania okazały się bardzo trudne dla zdających. Wszystkie dotyczyły problematyki stosunków międzynarodowych i miały formę bardziej rozbudowanych zadań krótkiej odpowiedzi. Do tej kategorii należy

Najslabiej wypadło łączące te dwie kwestie zadanie 27.2., które zdołało poprawnie rozwiązać tylko 10% zdających. Wynik ten nieco dziwi, jako że zadaniu towarzyszyła współczesna mapa polityczna z wskazanymi państwami bałkańskimi i należało podać rok, w którym stała się obowiązująca, i uzasadnić ten wpis faktem przedstawienia na tej mapie Kosowa. Błędne odpowiedzi zdających wskazują nie tylko na pewne braki w wiedzy merytorycznej (jak w przykładzie 1. dotyczącym Czarnogóry), ale i brak orientacji w mapie Europy (przykład 2.) i w chronologii znaczących wydarzeń politycznych (przykład 3.).

Przykład 1.

Rok –	2006
Uzasadnienie –	W wyniku referendum niepodległość w tym okresie została stracona.

Przykład 2.

Rok –	1991
Uzasadnienie –	Ostatecznie rozpadła się ZSRR i państwa ogłosiły niepodległość.

Przykład 3.

Rok –	1990
Uzasadnienie –	Bośnia i Hercegowina stały się oddzielnymi państwami.

Na poziomie wykonania wypracowania (16%) rozwiązano zadanie 25., dotyczące organizacji systemu Narodów Zjednoczonych. Jego wynik dziwi także z uwagi na fakt, że tekst (poprzez wskazanie, że nie chodzi o MFW) eliminował – przy choćby powierzchownej wiedzy przedmiotowej zdających – wątpliwości w zakresie podania właściwej nazwy. Przykłady realizacji zdających wskazują nie tylko na pomyłki w zakresie organizacji wyspecjalizowanych ONZ (przykład 4.), ale także na brak orientacji w systemie stosunków międzynarodowych (przykłady 5. i 6.).

Przykład 4.

Rok –	1990
Uzasadnienie –	Rada Gospodarcza i Społeczna

Przykład 5.

Rok –	1990
Uzasadnienie –	Międzynarodowy Bank Centralny

Przykład 6.

Rok –	1990
Uzasadnienie –	Europejska Organizacja Wapii z Włosem

Wiele problemów zdający mieli także z zadaniem 28. Poziom jego wykonania (18%) – zważywszy na jego zamknięty charakter – świadczy o nikłej orientacji zdających w systemie instytucjonalnym Unii Europejskiej.

Powyższy zbiór zadań uzupełnić należy zadaniami relatywnie trudnymi dla zdających, których poziom wykonania był niższy niż średni rezultat arkusza o ponad 5 punktów procentowych, ale mieścić się w kategorii zadań trudnych.

Takim okazało się zadanie 26.2. – także z zakresu stosunków międzynarodowych. Rezultat (20%) i zamieszczone przykłady odpowiedzi do tego zadania mogą wskazywać na brak wiedzy w zakresie typów ładu międzynarodowego (przykład 7.), ale także na problemy z właściwym odczytaniem danych z wykresu (przykład 8.). i brak orientacji w systemie stosunków międzynarodowych (przykład 9.).

Przykład 7.

Nazwa typu ładu międzynarodowego –	1976-1985
Uzasadnienie –	Przez konflikt poglądów USA i ZSRR, dużą rywalizację.

Przykład 8.

Nazwa typu ładu międzynarodowego –	dominujący, jednorodny
Uzasadnienie –	Najwięcej wet. w Radzie Bezpieczeństwa ONZ, która wskazuje na jego dominację nad pozostałymi członkami.

Przykład 9.

Nazwa typu ładu międzynarodowego –	federacja
Uzasadnienie –	Najwięcej wet. było w USA, która ma jest federacją.

Kolejny słaby rezultat (poziom wykonania – 21%) zanotowano także w zadaniu z zakresu stosunków międzynarodowych – zadaniu 27.1. Niektóre realizacje wskazują nie tylko na braki w szczegółowej wiedzy zdających na temat zmian w mapie politycznej Europy i członkostwa państw w kluczowych organizacjach międzynarodowych (przykład 10.), ale i – podobnie jak w analizowanym już zadaniu 27.2. – na brak orientacji w mapie politycznej Europy (przykłady 11. i 12.).

Przykład 10.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Opis A.	~~Kosowo~~ Kosowo	1
Opis B.	Rumunia Mołdawia	4
Opis C.	Bośnia i Hercegowina	3

Przykład 11.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Opis A.	~~Gruzja~~ Gruzja	7
Opis B.	Chorwacja	2
Opis C.	Bośnia i Hercegowina	4

Przykład 12.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Opis A.	Tunja	4
Opis B.	~~Słowacja~~ Słowacja	1
Opis C.	~~Chorwacja~~ Chorwacja	2

Ten sam niezadowalający rezultat (poziom wykonania – 23%) osiągnięto w zadaniu 22.2., sprawdzającym ogólną orientację w systemie ekonomicznym państwa. Przytoczone poniżej realizacje (przykłady 13. i 14.) wskazują, że część zdających nie miała problemu z wpisaniem właściwego argumentu do tezy z polecenia (który mogli sformułować na podstawie tekstu), ale ze sformułowaniem kontrargumentu wymagającego wiedzy własnej czy to w zakresie ubezpieczeń emerytalnych, czy praw pracowniczych. Bywały jednak także odpowiedzi świadczące o całkowitym niezrozumieniu problematyki (przykład 15.).

Przykład 13.

Argument –	placę mniejsze podatki, więc mają więcej pensji
Kontrargument –	pracownicy nie mają takiego systemu, więc to do państwa należy odprowadzać podatki, nie to państwo musi odprowadzać podatki, gdzie to najbardziej płaci najwięcej

Przykład 14.

Argument –	Państwo powinno samodzielną odpowiedzialnością za siebie, więc nie płacić podatków, nawet jeśli muszą odprowadzać składki ZUS
Kontrargument –	państwo musi być odpowiedzialne za państwo, więc musi odprowadzać podatki, a państwo musi być odpowiedzialne za państwo, więc musi odprowadzać podatki, a państwo musi być odpowiedzialne za państwo, więc musi odprowadzać podatki

Przykład 15.

Argument – skutki 2023 wynikające z ~~pro~~ samozatrudnieniem są korzystniejsze niż odprowadzanie podatków PIT
 Kontrargument – ^{choć wóć dobre zarabiających} dźwignie podatków są o wiele niższe niż ich korzyści, tylko w przypadku dużych eurośrodków

Niski poziom wykonania (23%) zadania 12.4. wskazuje z kolei na braki w umiejętnościach korzystania z mapy Polski (przykład 16.) albo w wiedzy na temat polskiej sceny politycznej i partycypacji wyborczej (przykład 17.). Choć bywały także odpowiedzi świadczące o braku zrozumienia polecenia do zadania (przykład 18.).

Przykład 16.

- Część Polski, która jest stroną wschodnią, ma ~~po~~ zróżnicowane poglądy, jest za jedną partią, podobne zjawisko było podczas wyborów prezydenckich w 2020 roku.
- Ciemny kolor oznacza partię Prawo i Sprawiedliwość, a jasny kolor inne partie np. Koalicję Ojczyście.

Przykład 17.

- zachodni elektorat zdecydowanie preferuje zachodniego elektoratu zdecydowanie różni się od wschodniego
- elektorat skupiony we wschodniej granicy preferuje bardziej elektorat Rzeczypospolitej, jest bardzo podzielony, wschodni częściej reprezentuje starszą grupę a zachodni młodsza

Przykład 18.

- Preferencje wyborcze wschodu Polski są inne niż preferencje wyboru zachodu Polski.
- Okręg warszawski wyróżnia się na tle ~~procentu~~ innych okręgów wschodu Polski.

Rezultat zadania 5.1., które poprawnie rozwiązało 24% zdających, wskazuje na inne niż dotychczas omawiane problemy. Podanie poprawnej odpowiedzi do tego zadania nie wymagało bowiem wiedzy przedmiotowej, ale – czytania ze zrozumieniem tekstu publicystycznego oraz polecenia (było to zadanie wyłącznie z zakresu I wymagania ogólnego). Często odpowiedzi zdających były niepoprawne już w fazie rozstrzygnięcia, przy tym najczęściej nie stosowano się do polecenia i porównywano kwestię inteligencji z kwestią miejsca w strukturze społecznej (przykład 19.). Do rzadkości jednak nie należały i odpowiedzi z kilkoma błędami merytorycznymi świadczące o braku umiejętności rozumienia tekstu (jak w przykładzie 20.).

Przykład 19.

Rozstrzygnięcie – NIE

Uzasadnienie – Osoby z najwyższym wynikiem w teście inteligencji posiadały swój średni przyrost dochodów, ale osoby, które miały niski wynik w teście osiągnęły jeszcze lepszy przyrost dochodów. Istotna jest wyższa struktura społeczna, nie inteligencja.

Przykład 20.

Rozstrzygnięcie – Nie

Uzasadnienie – osoby inteligentne miały mniejsze dochody od osób mniej inteligentnych. Osoby inteligentne zarabiały 650 zł, zaś mniej inteligentne 460 zł. Zatem inteligencja nie była pozytywnie związana z poziomem osiągniętego dochodu.

Niepokojący jest niski poziom wykonania zadania 12.3. (27%) – wskazuje on bowiem na problemy zdających z wiedzą dotyczącą organizacji wyborów parlamentarnych w Polsce – obrazują to realizacje przytoczone w przykładach 21. i 22. Bywały też i odpowiedzi z właściwym rozstrzygnięciem, ale z uzasadnieniem wskazującym i na brak orientacji w systemach wyborczych i w wyborach w naszym kraju (przykład 23.).

Przykład 21.

Rozstrzygnięcie –	tak
Uzasadnienie –	wybory w 2015 były wyborami parlamentarnymi, a więc jednomandataowymi.

Przykład 22.

Rozstrzygnięcie –	tak
Uzasadnienie –	licze drogą wyborczą swobody o tym, iż zastosowany został system większościowy

Przykład 23.

Rozstrzygnięcie –	Nie...
Uzasadnienie –	W tekście opisano system proporcjonalny, a nie przedstawia wyniki i drogi wyborze, które odnoszą się do systemu większościowego, który jest obrotowy przy wyborach do Sejmu w Polsce.

Na braki w wiedzy przedmiotowej zdających wskazują rezultaty zadania zamkniętego dotyczącego systemu politycznego Szwajcarii (zadanie 14.2.; poziom wykonania 25%) oraz dwóch zadań otwartych, których poziomy wykonania były podobne (26% i 27%). Zadanie 16. dotyczyło funkcji parlamentu, natomiast zadanie 29.1. – konfliktu izraelsko-palestyńskiego. Przynajmniej po dwie niepoprawne realizacje każdego z tych zadań – realizacje wskazujące albo na braki w wiedzy pojęciowej w zakresie tematyki politycznej (przykłady 24. i 25.), albo na brak nawet podstawowej orientacji w tematyce konfliktów (przykłady 26. i 27.).

Przykład 24.

Art. 115.1. –	egzekutywa
Art. 199.1. –	legislatywa

Przykład 25.

Art. 115.1. –	wykonawca, związana z realizacją swojego mandatu.
Art. 199.1. –	mandat, mandat

Przykład 26.

Wskazani w materiałach źródłowych przywódcy z Bliskiego Wschodu podpisali porozumienie, które miało wygaszać konflikt w (A.) *Syrii*..... – państwie oznaczonym na mapie numerem (B.) *4*.... Porozumienie to doprowadziło do utworzenia (C.) *Państwa Islamskiego*....., której pierwszym prezydentem został wskazany w tekście Jasir Arafat. Ci przywódcy otrzymali (D.) *Nagrodę Nobla*..... „za ich wysiłki na rzecz pokoju na Bliskim Wschodzie”.

Przykład 27.

Wskazani w materiałach źródłowych przywódcy z Bliskiego Wschodu podpisali porozumienie, które miało wygaszać konflikt w (A.) *Iranie*..... – państwie oznaczonym na mapie numerem (B.) *2*.... Porozumienie to doprowadziło do utworzenia (C.) *Israelu*....., której pierwszym prezydentem został wskazany w tekście Jasir Arafat. Ci przywódcy otrzymali (D.) *Nobla*..... „za ich wysiłki na rzecz pokoju na Bliskim Wschodzie”.

Powyższe zestawienie należy uzupełnić zadaniami, których średni wynik w województwie mazowieckim, był zbliżony do średniego wyniku całego arkusza, co jednak oznacza, że zdecydowana większość zdających nie potrafiła ich rozwiązać. Zaliczenie tych zadań do omawianej kategorii jest zasadne tym bardziej, że jedno z tych zadań (5.2. poziom wykonania – 30%) – podobnie jak zadanie 5.1.– sprawdzało przede wszystkim inne kompetencje zdających niż te bezpośrednio odnoszące się do wiedzy przedmiotowej. Część niepoprawnych odpowiedzi wynikała w nim z niezrozumienia użytego w poleceniu pojęcia ruchliwości pionowej (przykład 28.), a część z niewłaściwego zrozumienia tekstu (przykład 29.), choć były także realizacje, w których nie można było przyznać punktu ze względu na przepisane przez zdających fragmenty tekstu z niewystarczającą dbałością o poprawność przytaczanych egzemplifikacji (przykład 30.).

Przykład 28.

Argument – Wyniki badań, dotyczące społeczeństwa polskiego z lat 1988-2003, uchodzą za bardzo znaczące. Wyrzucił zmiany mają miejsce pod koniec, sięgające czasów PRL. Wtedy właśnie, liczyło się to, kto z jakiej grupy społ. pochodzi.
Kontrargument – Można też dostrzec negatywny skutek tego zjawiska. Wyrzucił w skutek transformacji ustrojowej z 1989, po którym ubyło 5 milionów miejsc pracy. Wskazał wtedy nowy podział na klasy robotnicze oraz na bezrobotnych.

Przykład 29.

Argument – nieśmiej inteligencja była na dole hierarchii, a potem
zostali ekspertami i menedżerami. Nomenklatura PZL z elitistów
(cały kierownictwo) spadała na dół i zostali robotnikami bądź bezrobotnymi
 Kontrargument – jeśli jest się u dołu hierarchii to prawdopodobnie,
pozostaje osobą nieprzystosowaną, zostaje się tam na
stałe.

Przykład 30.

Argument – Dawni pracownicy umysłowi (inteligencja)
awansowali na stanowiska menedżerów.
 Kontrargument – Robotnicy albo nie awansowali, albo
podlegali degradacji i stawali się bezrobotnymi.

Podobny (31%) był poziom wykonania zadania 12.2., w którym należało podać wadę i zaletę – opisanego w tekście – większościowego systemu wyborczego. Co interesujące, znacznie większy odsetek zdających (46%) zdołał poprawnie nazwać opisany system (przy realizacji zadania 12.1.). Odpowiedzi większości zdających do wskazanego zadania 12.2. pokazują na niezrozumienie przez nich funkcjonowania tego systemu wyborczego (przykłady 31., 32. i 33.).

Przykład 31.

Zaleta – Nie faworyzuje tylko dużych partii, daje szansę również
tych mniejszym.
 Wada – Wszystkie deputacje mogą czuć się reprezentowane
w danej instytucji. Dość rozbieżne. Wiele osób z różnych
partii może oznaczać trudności w podejmowaniu decyzji, ponieważ
każda partia ma inne zdanie na dany temat.

Przykład 32.

Zaleta – ...Głosuje się na człowieka, który naszym
...zadaniem się, czymś wyróżnia, a nie koniecznie
na ...partię polityczną.

Wada – ...Duże rozwarstwienie. W parlamencie
...będzie mogło być wiele osób z różnych
partii (więc za pewne też o innych poglądach).

Przykład 33.

Zaleta – ...Każda osoba przynosiła mi wpływ na wybór kandydata i jej proś-
...bą było w głosowaniu.

Wada – ...Wiekność gwarantowała nie za danym kandydatem nie ważne
...miałoby.

Tym razem najtrudniejsze w arkuszu nie okazało się wypracowanie (zadanie 30.), choć jego średni poziom wykonania (16%) oczywiście także sytuuje je w zbiorze zadań bardzo trudnych.

Oczywiście – tak jak dotychczas – większość zdających nie podjęła się jego realizacji. Ci, którzy wykonywali to zadanie, najczęściej osiągnęli poziom I lub się do niego zbliżali. Zwróćmy uwagę na tego typu realizacje, przy tym te z poniższych przykładów 34. i 36. zostały ocenione na 7 punktów, natomiast ta z przykładu 35. – na 6 punktów. We wszystkich tych przypadkach zdający zrealizowali częściowo następujące aspekty: 1., 3. i 4. (w przykładzie 34. z tematu 1.), 2., 3. i 4. (w przykładzie 35. z tematu 2.) oraz 2., 3. i 4. (w przykładzie 36. z tematu 3.). Przykłady te ilustrują także fakt, że nierzadko długość wypracowania nie ma przełożenia na jego rezultat.

Przykład 34.

Ogłosiłem, aby zwiększyć jakość naszego
funkcjonowania do czasu samorządu terytorial-
nego, posiadają szereg kompetencji. W zależności
od sytuacji, w jakiej się znajduje, mogą wykorzy-
stywać nadane im uprawnienia. Dzięki decydnym

liczności władzy państwowej samorządny, niebety me-
 edezności, które powołuje im w endemicznym stopniu
 o sdaie decydancje. Natomiast dzięki przechodzeniu
 III, ~~II~~ ^{z zakresu rozprawy} ^{Polskiej} ~~II~~, obywateli uzyskał możliwość kształtowania
 lokalnej rzeczywistości.

Nieznaczącym instrumentem, który posiadać w
 sngiej ottoni doynade jest możliwość wybranie
 i odwołanie organów administracyjnych samorząd-
 dowej na różnych szczeblach. W wyborach parze-
 elnych wybierają wójtów, prezydentów, burmistrzów,

jak i składowy zarządów powiatów ^{województwa} ~~III~~ ¹¹
 i sejmików województwa. Obywatele głoszą w
 wyborach samorządowych; ~~wybierają swoich repre-~~
~~zentantów, którzy w ich imieniu sprawują władzę~~
 dają mandat reprezentantom, którzy w ich imieniu
 sprawują władzę. Głoszą się, daj podejmowane były
 decyzje zgodne ze statutem gminy, kandydatów,
 którzy pokupia się z ich werbościami.

Wybory do organów samorządowych gdegoją na tym,
 aby wybrać członków rad, zarządów i sejmików,
 którzy który uchwalają prawo okry plane miejsco-
 wego. W edezności od typu organu, doynade
 mogą wnieść wnioski o odwołanie konkretnego
 organu do tegoż organu, który może zrehabilitować
 referendum lokalne. o odwołaniu referendum
 organu lokalnego. Referendum jest formą
 demokracji bezpośredniej, w której to doynade
 osdać podejmują decyzje. W tym głoszenie to
 jest ważne w momencie, gdy weźmie w nim
 udział więcej niż 30% uprawnionych do głoszenia
 e organ. Natomiast organ odwołany zostaje

może, gdy $\frac{2}{5}$ opowiadających bok zdecydować.
W przypadku ~~ostat~~ aduntemo jednolitego
organu decyduje organ kolegialny, który na
wniosek dopełni ~~może~~ ~~tape~~ to pchnię się
nad tą sprawą. Może ~~aduntemo~~ wojto, burmistrz,
prezydent, ale również mogą dokonać tego
dopełnieli w drodze referendum.

Dręski takim mechanizmem, mieszkonicy mogą wpłynąć na kształt, jaki mają lokale lokalne i gdy nie służą one oddawaniu opłat, zmniejszyć je.

Referendum wyrażające również może być nie tylko w sferze odwołanie organów.

Preparatka' si je kancu, gdy podjete ma
robec' wozha die mleskanos' decyje tymogo
~~je to wozas' tado mogo~~ + wozas' abymale
mogo piewo do uwezemb' sigej opnu. Ne
ten temat. Referendum zengozje agany a
~~Mogo~~ oni. Dzieki comu, mogo dec' wozasy
do wzew' pchozoc' tado, cy zgodzaje si
z decyjami podstymu piew' nie cy to nie
jezeli agany, Popier ~~referendum mogo~~

W drodze referendum wyborcze może być
wówczas zgodę na podjęcie sfinalizowanie
kosztownego projektu

Jednakże wplywem na decyzje wted
nie musi odbywac sie poprzez sktad kandy
cy ~~odto~~ odplywem agandy. Obymotele
moga przeto do sktadania pelny i wnioskaj
w ktorych zamierza moga ~~to~~ przelozyc
zmiennosc z funkcjonowaniem i rozkadowan

jednostek administracyjnych. Wnioski te mogą dotyczyć remontu dróg, otwarcie przedszkoli – wszelkich możliwych dla mieszkańców! Dzięki takiemu rozwiązaniu, dymale mogą możliwie efektywnie ogłaszać swoje potrzeby, które powinny się do nich przychylić.

~~Mieszkańcom przysługuje również prawo do tworzenia stowarzyszeń, fundacji etc., a w których~~

Ustawa zasadnicza z 205.1894r. gwarantuje decentralizację władzy państwowej, czego konsekwencją jest oddanie jej w ręce lokalnych społeczności, który przynajmniej w tej chwili powinni rozumieć poddany dymale. ~~Wskazanie~~ Premie usług, umożliwiają mieszkańcom dymale ~~Przebieg~~ tej Państwa, decydowanie. Z drugiej strony o wyłączeniu administracji samorządowej. Mają oni prawo do wyboru władz, których obywatelstwem jest zobowiązanie o ich oddaniu. Jeżeli dymale są zadowolone, mogą odłożyć decyzję i wybrać nowych. ~~W drodze referendum~~ Dzięki instytucji referendum, mogą wyrażać swoje opinie, aby podejmować decyzje zgodne z wolą większości. Ponadto, wydawać by się mogło, że ~~dymale~~ mieszkańcy mogą wyrażać opinie, aby wpłynąć na władze lokalne, jednakże rozbicie społeczności dzielnic jest duże. Wszystko zależy tylko i wyłącznie od ~~chęci~~ zaangażowania społeczności.

Przykład 35.

W zależności od uwarunkowań historycznych i prawnych, każde państwo wypracowało i usystematyzowało sobie inny system parlamentarny. Demokratyczne państwa europejskie, takie jak Wielka Brytania, Republika Francuska i Republika Federalna Niemcy wykazują znaczne różnice w modelach systemowych, każde z nich reprezentuje odmienny system parlamentarny, który wpływa na podejmowanie decyzji w kraju i funkcjonowanie polityki wewnętrznej i zagranicznej.

Jako pierwszy przykład można podać Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej. Funkcjonuje tu system ~~monarchii~~ parlamentarno-gabinetowy, opierający się na zasadzie monarchii konstytucyjnej. ~~Monarchia~~ Parlament jest bikameralny i dzieli się na Izbę Gmin, która reprezentuje konstytucyjne okręgi wyborcze poprzez regularne wybory kandydatów z okręgów i Izbę Lordów, gdzie zasiadają lordowie ~~arystokracji~~ tacy jak duchowni, czy osoby zasłużone. Ta izba egzystuje nieakcyjnie, według konstytucyjnych ~~historycznych~~ konstytucyjnych ~~historycznych~~ ustatawowań historycznych. Na czele państwa stoi monarchia, której funkcje pełni obecnie Królowa Elżbieta II z dynastii Windsorów. System wyborczy jest ~~dwupartyjny~~ dwupartyjny. Zadaniem parlamentu jest

główne funkcje ustrojowa, wysuwa ona propozycje i zatwierdza ustawy, kontroluje działalność innych organów. Na czele państwa stoi monarcha, którego funkcję pełni obecnie Elżbieta II z dynastii Windsorów. Reprezentuje ona kraj w stosunkach zagranicznych, pośredniczy między państwami, jak i posiada specjalne przywileje, między innymi nadawanie orderów i odznaczeń. W Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii północnej funkcjonuje również rząd, na którego czele stoi premier, obecnie Boris Johnson. Premier podejmuje on działania kierujące pracami w radzie, wpływa na realizację polityki wewnętrznej i zagranicznej. Rząd istnieje również Gabinet Cieni, czyli rząd opozycyjny przegranej partii, do którego należą odpowiedzialni ministrowie zasiadających w radzie państwa. Rząd UK zajmuje się działalnością najważniejszych sektorów państwa.

W Republice Federalnej Niemiec wyróżniamy system kanclerski. Główną rolę w państwie pełni osoba posiadająca na kadencję stanowisko kanclerza, obecnie Angela Merkel. Nie tylko kieruje ona działaniami rządu, ale również podejmuje wiele

istotnych decyzji dla funkcjonowania państwa. Ma realny i istotny głos na arenie międzynarodowej. W zadaniach rządu jest realizacja polityki zagranicznej

i wewnętrznej państwa. Wyroczniau równie bicameralny parlament składowy z Bundestagu, który obejmuje landy i Bundestag, reprezentując poszczególne landy. Każdy wybiera dysponuje podwójnym głosem. Zadaniem parlamentu jest ^{tworzenie} ustawodawstwo, kontrola innych organów. Prezydent stojący na czele państwa, Frank-Walter Steinmeier aktualnie, pełni główne funkcje reprezentacyjne i nie ma tak dużego wpływu na realizację polityki, jak kanclerz. W Republice Federalnej Niemiec do organów takich jak parlament czy rząd mają dostęp różne partie, które często tworzą koalicje.

Ostatnim omawianym modelem systemu parlamentarnego jest system prezydencki we Francji. Główną rolę w państwie pełni prezydent (aktualnie Emmanuel Macron), który jest oddzielną decyzyjnym. ~~Występuje tu również~~ ^{Występuje tu również} parlament, do którego dostęp

ma kilka najbardziej uptylizowanych partii.
Zgromadzenie Narodowe podjęło
najbardziej uptylizowane postanowienie.
i ~~z tego~~ jego struktura przypomina
te funkcjonujące w Polsce, gdyż
jest obojętne.

Podsumowując, każde z podanych państw europejskich różni się modelem systemu parlamentarnego, posiada odmienne ujęcie legislacyjne i egzekutywne, co wpłynęło na kształtowanie się polityki w kraju i różny poziom odpowiedzialności organów państwowych.

Przykład 36.

Ustawa budżetowa i ustawa o zmianie Konstytucji RP z racji swojej wagi dla kształtu państwa doczekały się innego swojego własnego procesu ustawodawczego. Składają się na nie istotne różnice, które kładą nacisk na szybkość i jednorodność ich uchwalenia, ~~z~~ zmieniają się również możliwości podmiotów uczestniczących. Tak się prezentują te zmiany.

Aby móc dokonać porównania, należy najpierw przypomnieć standardowy tryb ścieżki legislacyjnej. Inicjatywa ustawodawcza przysługuje prezydentowi, Senatowi, Prezydentowi RP, Rządzie Ministrów oraz grupie 100 000 obywateli posiadających prawo głosu. Ustawa wtedy trafia do Sejmu, gdzie postawie uchwały, z jakiej ^{oraz wnioski o zmianę} uwzględni większość głosów. Ustawa potem trafia do Senatu, który może głosowaniem uchylić za ustawę, uchwali poprawki lub uchwali bez zmian. Sejm może odrzucić poprawki Senatu lub wniosek o uchylenie ustawy bez uwzględnienia większości głosów. Taką ustawę Marzalek Sejm przekazuje do podpisania Prezydentowi. Ten poza podpisaniem ustawy może zwrócić się do Trybunału

Konstytucyjnego z prośbą o zbadanie zgodności z Konstytucją lub odmówić podpisania ustawy z wmotywowanym wnioskiem. Jeśli Trybunał uzna zgod-

ność ustawy z Konstytucją, Prezydent nie musi podpisać ustawy. W przypadku veto Sejm może odrzucić większością $\frac{3}{5}$ głosów w obecności połowy ustawowej liczby posłów. Procedura ustawodawcza kończy podpisanie ustawy przez Prezydenta i opublikowanie jej w Dzienniku Ustaw RP.

Porównując ówczesny model z modelem prezentowanym przez art. 235 Konstytucji, możemy dostrzec pewne różnice. Wstępną fazę inicjatywy ustawodawczej tylko $\frac{1}{5}$ posłów liczby posłów, Senatowi oraz Prezydentowi. Ustawa budżetowa natomiast może być uchwalona jedynie Radzie Ministrów. Konstytucja mówi, że Prezydent może odrzucić ustawę, jeżeli jest to większość względna, natomiast Senat uchwała ją bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów - o tym standardowe przepisy legislacyjne nie mówią. Należy też pamiętać, że dla tych projektów ustaw są projekty pilnymi. Oznacza to, że Senat ma tylko 14 dni, zamiast 21, na rozpatrzenie ustawy, zaś Prezydent musi podpisać przedłożoną mu ustawę w ciągu 7 dni od jej doręczenia. Ustawy o zmianie Konstytucji Prezydent nie może odrzucić wetem prezydenckim, jak również ustawy budżetowej. Wreszcie, jeśli do Prezydenta w ciągu 4 miesięcy od rozpoczęcia obrad nie trafi projekt ustawy budżetowej, to przysługuje mu możliwość skrócenia kadencji Sejmu.

Tak prezentują się wszystkie różnice w ścieżkach legislacyjnych obu tych ustaw. ~~Jest natomiast inny, a mianowicie~~ Zmiany te są wynikiem ustalenia pewnej hierarchii legislacyjnej. Ustawa budżetowa i ustawa o zmianie Konstytucji z racji swej wagi dla państwa przysługują pewne przywileje, które mają nakazać posłom właściwy tok działania, a jednocześnie dowodzić o ich specyfice i

Wnioski i rekomendacje

Wiedza o społeczeństwie to przedmiot interdyscyplinarny, a różnorodność treści (socjologia, politologia, prawo, stosunki międzynarodowe, ekonomia) jest jednym z powodów, że staje się on szczególnie trudny do opanowania. Analiza prac tak poprzednich, jak i tegorocznych maturzystów wykazała także duże zróżnicowanie poziomu wiedzy i umiejętności sprawdzanych na egzaminie.

Najslabiej na tegorocznym egzaminie wypadły zadania, w których maturzyści powinni wykazać się posiadaniem wiedzy przedmiotowej, szczególnie z zakresu tematyki stosunków międzynarodowych. Cieszy natomiast fakt, że wzrósł znacząco poziom wykonania zadań o tematyce prawnej, zbliżając się do poziomu wykonania zadań z zakresu bloku *Spółeczeństwo*.

Rezultaty egzaminu kolejny raz przeczą opinii, że można uzyskać wysoki wynik z matury z wiedzy o społeczeństwie, posiadając jedynie orientację w bieżących wydarzeniach społeczno-politycznych, a bez należytej wiedzy z różnych poziomów nauczania przedmiotu, także charakterystycznej dla IV etapu edukacyjnego w zakresie rozszerzonym. Pierwszym krokiem przygotowującym do egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie powinno być zatem usystematyzowanie i utrwalenie wiedzy przedmiotowej. Niezbędnym elementem przygotowania do egzaminu jest także – jak co roku – konieczność ćwiczenia tworzenia dłuższej wypowiedzi pisemnej. Zauważalny spadek poziomu wykonania zadań sprawdzających nade wszystko umiejętność czytania ze zrozumieniem tekstów źródłowych nakazuje konieczność położenia większego nacisku na doskonalenie tej umiejętności.